

LBRIS

We know
books

POVESTEA EI

50 DE FEMEI CARE
AU SCHIMBAT LUMEA

KATHERINE HALLIGAN

LITERA

București
2021

Introducere

Pag. 4-5

ÎNCREDERE ȘI CURAJ

Elisabeta I

Pag. 6-7

Ioana d'Arc

Pag. 8-9

Indira Gandhi

Pag. 10-11

Theresa Kachindamoto

Pag. 12-13

Împărăteasa Wu Zetian

Pag. 14-15

Harriet Tubman

Pag. 16-17

Boudica

Pag. 18-19

Hatshepsut

Pag. 20-21

Isabela I

Pag. 22-23

Sacajawea

Pag. 24-25

IMAGINAȚIE ȘI CREATIVITATE

Frida Kahlo

Pag. 26-27

Beatrix Potter

Pag. 28-29

Coco Chanel

Pag. 30-31

Billie Holiday

Pag. 32-33

Anna Pavlova

Pag. 34-35

Mirabai

Pag. 36-37

Maya Angelou

Pag. 38-39

Georgia O'Keeffe

Pag. 40-41

Emily Brontë

Pag. 42-43

Sarah Bernhardt

Pag. 44-45

AJUTOR ȘI COMPASIUNE

Florence Nightingale

Pag. 46-47

Helen Keller

Pag. 48-49

Annie Sullivan

Pag. 50-51

Mary Seacole

Pag. 52-53

Shirin Ebadi

Pag. 54-55

Maria Montessori

Pag. 56-57

Maica Tereza

Pag. 58-59

Wangari Maathai

Pag. 60-61

Elizabeth Blackwell

Pag. 62-63

Eva Perón

Pag. 64-65

GÂNDIRE ȘI INVENTIVITATE

Marie Curie

Pag. 66-67

Rachel Carson

Pag. 68-69

Ada Lovelace

Pag. 70-71

Hypatia

Pag. 72-73

Rosalind Franklin

Pag. 74-75

Mary Anning

Pag. 76-77

Katherine Johnson

Pag. 78-79

Dorothy Hodgkin

Pag. 80-81

Dian Fossey

Pag. 82-83

Valentina Tereșkova

Pag. 84-85

SPERANȚĂ ȘI PUTERE

Malala Yousafzai

Pag. 86-87

Rigoberta Menchú

Pag. 88-89

Amelia Earhart

Pag. 90-91

Hanna Szenes

Pag. 92-93

Rosa Parks

Pag. 94-95

Noor Inayat Khan

Pag. 96-97

Emmeline Pankhurst

Pag. 98-99

Cathy Freeman

Pag. 100-101

Sophie Scholl

Pag. 102-103

Anne Frank

Pag. 104-105

Când au trăit

Pag. 106-107

Glosar

Pag. 108-109

Indice

Pag. 110-111

Scurtă prezentare a capitolelor

Pagina 112

Unul dintre cei mai mari conducători ai Angliei
și întemeietorul unui imperiu

portretul Elisabetei
pe o monedă

● COPILĂRIE TRAGICĂ

Elisabeta s-a născut în 1533, într-o perioadă dramatică pentru țară și pentru familia regală. Era fiica regelui Henric al VIII-lea al Angliei cu a doua lui soție, Anne Boleyn. Henric considera că doar un bărbat poate să conducă o țară și a divorțat în mod scandalos de prima sa soție, Catherine de Aragón, cu care avea o fiică, dar niciun fiu, pentru a se putea căsători cu Anne. Când Anne i-a născut tot o fetiță, Henric a fost dezamăgit.

„Mai bine cerșetoare
și singură decât
regină și căsătorită.”

Elisabeta în tinerețe

Și-a găsit rapid o nouă mireasă, pe Jane Seymour, iar pe Anne a acuzat-o de trădare și a executat-o. Jane a murit însă la scurtă vreme, după ce l-a născut pe Eduard, fratele mai mic al Elisabetei. Tatăl prințesei s-a însurat apoi cu Anne de Cleves, de care a divorțat la scurt timp. Și-a luat apoi o a cincea soție, pe Catherine Howard, verișoara lui Anne Boleyn. Și ea a fost executată de nerăbdătorul rege, care s-a căsătorit apoi cu Katherine Parr, ultima sa soție. După moarte, i-a urmat la tron fiul său Eduard, în vârstă de numai nouă ani. Elisabeta avea pe atunci treisprezece ani.

Tânăra Elisabeta a urmărit toate aceste evenimente de la distanță și și-a învățat bine lecția: căsătoria e periculoasă pentru o femeie. S-a hotărât să nu se lase condusă de niciun bărbat, ca să nu sfârșescă precum mama ei și celelalte soții ale tatălui — dată deoparte, uitată sau chiar ucisă. Din fericire, ultima ei mamă vitregă, Katherine Parr, era o femeie cumsecade, care a avut grijă ca tânăra prințesă să primească o educație la fel de bună ca un prinț.

„Veți descoperi însă că sunt ca o
piatră care nu se clatină în vânt.”

Când, la vârsta de numai cincisprezece ani, Eduard s-a îmbolnăvit și a murit, pe tron a suit Maria, sora mai mare a Elisabetei. Maria era o catolică ferventă, în timp ce Elisabeta era protestantă, și, din acest motiv, Maria a numit-o dușmanul ei și a închis-o în Turnul Londrei.

SINGURĂ SUVERANĂ

Când Maria a murit și ea, Elisabeta a moștenit tronul la vârsta de douăzeci și cinci de ani. Ca regină a Angliei, misiunea ei a fost foarte grea. Anglia era săracă, iar luptele dintre catolici și protestanți divizaseră profund societatea. Elisabeta a reimpus protestantismul, dar, spre deosebire de sora ei, le-a permis supușilor să-și practice discret credința, oricare era ea.

Pentru noua regină au apărut imediat pretendenți din toată Europa. Un singur bărbat însă i-a cucerit inima: Robert Dudley, duce de Leicester. Numai că Elisabeta era hotărâtă să nu se căsătorească, nici măcar din dragoste. Deși parlamentul a refuzat să-i dea banii de care avea nevoie pentru a conduce dacă nu se căsătoreea, ea n-a cedat: avea să conducă Anglia singură.

„Stiu că am trupul unei femei slabe și fragile, dar am inima și sufletul unui rege, și încă al unui rege al Angliei.”

palatul Hatfield din Anglia, unde Elisabeta a aflat că avea să devină regina Angliei

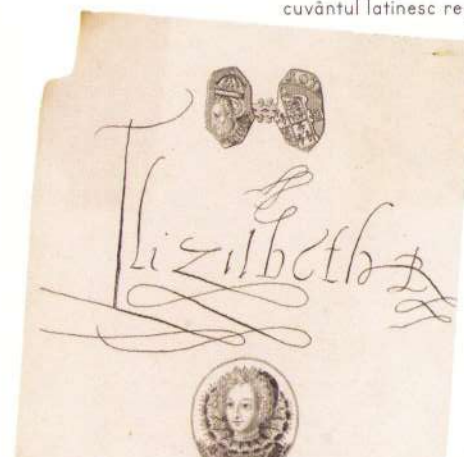
În timpul domniei ei, cultura engleză a înflorit. Piese de dramaturgie ale lui William Shakespeare au marcat începutul unei epoci de aur a literaturii. Regina a privit și dincolo de hotarele Angliei, trimițându-l pe Francis Drake într-o călătorie în jurul lumii. În America, Sir Walter Raleigh, înnobilit de ea cavaler, a întemeiat colonia Virginia, numită după „regina virgină (fecioară)”. A luat astfel naștere un imperiu, și curând bani și bunuri din noile colonii au început să curgă în vistieria regală.

Elisabeta nu a fost mereu în siguranță. Au existat numeroase comploturi menite să o înlăture, inclusiv unul în care a fost implicată verișoara ei, Maria, regina Scoției. După ce Maria a fost executată pentru trădare, susținătorul ei, Filip al II-lea al Spaniei, a trimis o flotă enormă, numită Armada, împotriva Angliei. Dar, cu ajutorul vânturilor prielnice, flota Elisabetei a silit-o să se retragă, salvând Anglia de invazie.

CUM A TRANSFORMAT LUMEA

Elisabeta a condus Anglia timp de patruzeci și cinci de ani, și mulți o consideră cel mai bun suveran din istoria țării. În locul violenței și sărăciei, Elisabeta a adus pace și prosperitate. A finanțat artele și explorarea Lumii Noi, punând bazele unui imperiu care avea să dureze sute de ani. Și pe toate le-a făcut singură, refuzând o căsătorie care ar fi împiedicat-o poate să conducă țara cu drepturi depline.

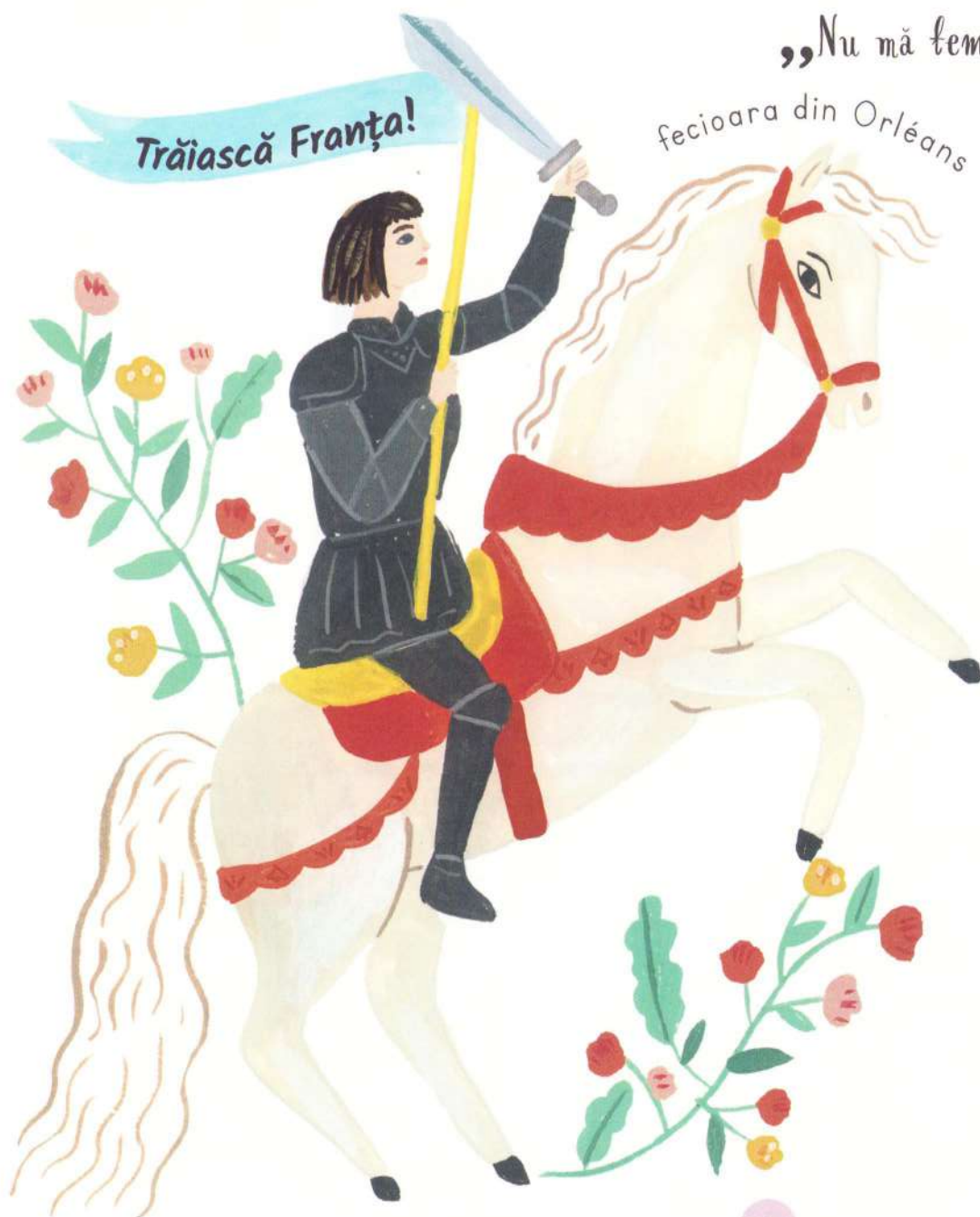
semnătura regală a Elisabetei. „R” vine de la cuvântul latinesc regina.

● COPILĂRIE PERICULOASĂ

Ioana d'Arc (Jeanne d'Arc în franceza ei maternă) s-a născut în aproximativ 1412 în localitatea Domrémy din Franța. Părinții ei erau țărani săraci, și mama era o femeie foarte religioasă, care i-a transmis Ioanei o credință nestrămutată în Dumnezeu și în sfinții Bisericii Catolice. Tatăl a învățat-o să îngrijească animalele din gospodărie, iar mama, să coasă, încât Ioana a devenit o foarte bună croitoreasă.

Dar copilăria fetei n-a durat mult. Regiunea ei natală devenea adesea câmp de bătălie între francezi și englezi, care se luptau pentru coroana Franței, purtând aici așa-numitul Război de 100 de Ani.

„Nu mă tem... am fost menită să fac asta.“

fecioara din Orléans

VIZIUNI ȘI VICTORIE

La vârsta de treisprezece ani, Ioana a început să aibă viziuni mistice. Credea că sfinții îi vorbesc, și din aceste viziuni a ajuns să fie convinsă că îl poate ajuta pe Carol, prințul moștenitor al Franței sau „delfinul”, să-și recupereze tronul de la englezii cotorpitori. Când a vorbit prima oară cu un comandant militar local ca să-l roage să-i mijlocească o întâlnire cu „delfinul”, acesta a râs de ea și a alungat-o. Dar în anul următor, cu ajutorul a doi soldați, a făcut o nouă încercare.

La această nouă întâlnire, Ioana i-a spus comandantului militar cum viziunile ei îi dezvăluiseră că armata „delfinului” era într-o situație dificilă nu departe de orașul asediat Orléans. După câteva zile a sosit un sol care i-a adevărit spusele. Comandantul a fost atât de impresionat, încât i-a dat Ioanei un cal și o trupă de soldați cu care să meargă să-l întâlnească pe „delfin”. Ioana s-a tuns scurt și s-a îmbrăcat de călătorie ca un bărbat.

Dar cum ar fi putut o tărăncuță săracă, care nu știa nici măcar să scrie sau să citească, să conducă armata franceză împotriva dușmanilor? La început, „delfinul” a fost suspicios, dar, punând-o la încercare, preoții lui au descoperit că era loială, modestă și cinstită, și Carol a hotărât să-i dea o șansă.

Îmbrăcată în armură și călare pe un uriaș cal alb, Ioana a condus armata „delfinului” către Orléans, unde francezii, care de multă vreme pierdeau lupta, au reușit în sfârșit să-i învingă pe englezi. Doi dintre frații Ioanei, Jean și Pierre, au luptat alături de ea, și Ioana a devenit cunoscută drept „fecioara din Orléans”. Mulțumită curajului ei, „delfinul” a fost curând încoronat rege sub numele de Carol al VII-lea. Ioana devenise eroina întregii Franțe.

„Mai bine mor decât să fac ceva despre care știu că e un păcat sau e împotriva voinței Domnului.”

Dar, cam după un an, Ioana a fost prinsă și predată englezilor. A fost judecată și acuzată de mai multe nelegiuiri, inclusiv de faptul că se îmbrăcase ca un bărbat și făcuse vrăji. Deși Carol s-a înfuriat aflând de soarta ei, n-a putut s-o salveze. Ioana a fost găsită vinovată și, după un an de închisoare, a fost arsă pe rug. Zece mii de oameni au venit să-și vadă eroina condamnată la moarte. Ioana avea nouăsprezece ani.

statuie a Ioanei în catedrala Winchester din Anglia

CUM A TRANSFORMAT LUMEA

La douăzeci și doi de ani după moartea ei, războiul s-a încheiat, și Carol al VII-lea, care-și păstrase coroana, a declarat-o nevinovată și a numit-o martiră. După aproape cinci sute de ani, Biserica Catolică a sanctificat-o, încât astăzi este sfânta protectoare a Franței, sărbătorită pe 30 mai, ziua în care a murit. Deși unii au încercat s-o transforme într-un simbol patriotic exclusiv francez, curajul și credința ei nu aparțin unui singur popor. Ioana este, pentru oamenii din toată lumea și de orice religie, un exemplu despre felul cum poate salva lumea curajul unei singure persoane.

„Dacă nu sunt, fie ca Domnul să mă pună acolo; iar dacă sunt, fie ca să mă țină.”

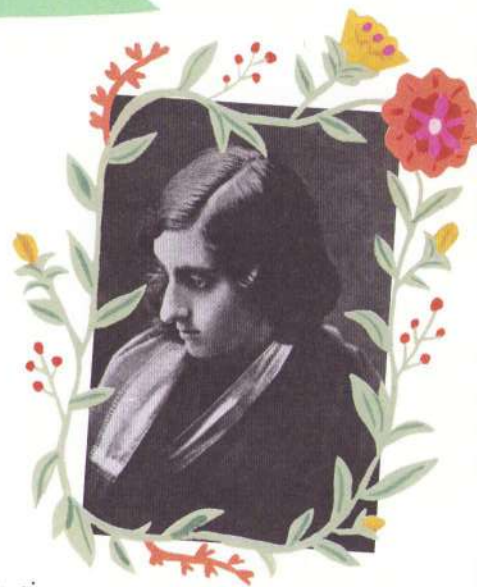
SFÂNTA IOANA

Prima femeie aleasă vreodată să conducă o țară

FIICA TATĂLUI SĂU

Născută în 1917, Indira era singurul copil al lui Jawaharlal Nehru, cel dintâi prim-ministru al Indiei. Cât timp ea a fost mică, tatăl ei a jucat un rol important în lupta indienilor pentru independență față de Marea Britanie, care coloniza India de aproape două sute de ani. Kamala, mama ei, a ținut discursuri în public în vreme ce soțul ei s-a aflat în închisoare și a fost și ea arestată pentru influența pe care o avea în organizațiile femeilor din India.

Indira în adolescență

Cum tatăl lipsea adesea de acasă, iar mama ei era de multe ori bolnavă, Indira a crescut singuratică. Inspirată de Ioana d'Arc și de Mahatma Gandhi, inițiatorul mișcării de independență din India, a încercat să-și aducă și ea contribuția, implicând elevii în campania pentru eliberarea Indiei care era susținută cu ajutorul afișelor și al demonstrațiilor.

Indira era extrem de inteligentă și, după ce a primit o parte din educație acasă, a fost înscrisă la mai multe școli din India, Elveția și Anglia. Din păcate, mama ei a murit de tuberculoză când Indira avea nouăsprezece ani, și fata și-a găsit consolare în prietenia cu un tânăr pe nume Feroze Gandhi (care nu era rudă cu Mahatma Gandhi). După câțiva ani, cei doi s-au căsătorit în India.

CÂȘTIG ȘI PIERDERE

India a trecut printr-o perioadă de schimbări majore și, în sfârșit, în 1947, și-a câștigat independența. Tatăl Indirei a fost ales premier, și, cum soția lui murise, l-a ajutat Indira, care i-a devenit „primă doamnă”, asistentă și secretară, primindu-i oaspeții și învățând, pe parcurs, o mulțime de lucruri noi despre politică.

După moartea lui Jawaharlal Nehru în 1964, următorul premier, Lal Bahadur Shastri, a numit-o pe Indira ministru al informațiilor și comunicării. În noua ei funcție, Indira a făcut un gest curajos: a permis oamenilor să vorbească liber la televiziune și la radio, indiferent de originea și credința lor — chiar și celor care nu aprobau acțiunile guvernului. Pentru prima oară, cetățenii Indiei aveau voie să se exprime fără restricții.

Indira Priyadarshini Nehru Gandhi

„Ceea ce facem azi
ne modelează
viitorul.”

„Nu poți da mâna dacă ții pumnul strâns.”

We know books

După doi ani, Shastri a murit, și Indira i-a succedat în rolul de prim-ministru până la următoarele alegeri, când a devenit prima femeie din lume aleasă prin vot popular ca lider al țării sale. În total a fost aleasă de patru ori, dar nu toată lumea era de acord cu modul ei de a conduce. India era o societate divizată intern, în care numeroase grupuri se luptau între ele. Indira a fost silită să renunțe la putere și a sfârșit chiar în închisoare înainte să fie realeasă pentru a patra oară. În același an, fiul ei mai mic a murit într-un accident de avion. Indira a luat o serie de decizii foarte dure în încercarea de a instaura pacea și unitatea în India; o parte dintre ele au dus la moartea multor persoane. Din această cauză, unii au considerat-o o femeie fără scrupule, deși mulți alții i-au admirat tăria și tenacitatea.

Apoi, în 1984, două dintre gărzile ei de corp au împușcat-o, și Indira a murit după câteva ore. Opinia publică din întreaga lume a fost șocată. Indira știuse că e înconjurată de pericole și în noaptea dinainte să moară spusese: „Sunt de acord să-mi dau viața pentru țară. Dacă mor astăzi, fiecare strop din sângele meu va revigora națiunea.”

„Dacă te simți neajutorat, ajută pe cineva!”

CUM A TRANSFORMAT LUMEA

Indira a ajutat India să devină o țară mai puternică și mai modernă, conducând-o la victorie în războiul cu Pakistanul și susținând formarea unui stat nou, Bangladeshul. În timpul cât ea a fost prim-ministru, India și-a lansat primul satelit spațial. Indira a depus eforturi considerabile ca să ajute milioanele de oameni săraci din țara ei și a inițiat o „revoluție verde” menită să creeze mai multe locuri de muncă și să asigure hrană întregului popor indian.

A condus India multă vreme, într-o perioadă dificilă, și a îmbunătățit viața multor indieni. Indira este azi un simbol al forței și curajului de lider și continuă să inspire femei din toată lumea.

Indira
și tatăl ei,
Jawaharlal
Nehru

„Aș spune că realizarea noastră cea mai mare este faptul că am supraviețuit ca țară liberă și democratică.”

LIBRIS | We know books

THERESA KACHINDAMOTO

Șefă de trib din Malawi și activistă pentru drepturile copiilor

Theresa în campania care condamna violența împotriva fetelor și femeilor

LIDER FĂRĂ VOIE

Theresa Kachindamoto s-a născut în 1958 într-o familie de șefi de trib din districtul Dedza de lângă lacul Nyasa. Pentru că avea unsprezece frați și surori mai mari decât ea, pentru că devenise ea însăși mamă a cinci copii, fiind în același timp angajată, și pentru că era femeie într-o lume în care în mod obișnuit numai bărbații sunt șefi de trib, Theresa nu și-a închipuit niciodată că ar fi putut ajunge conducătoarea supremă a tribului său.

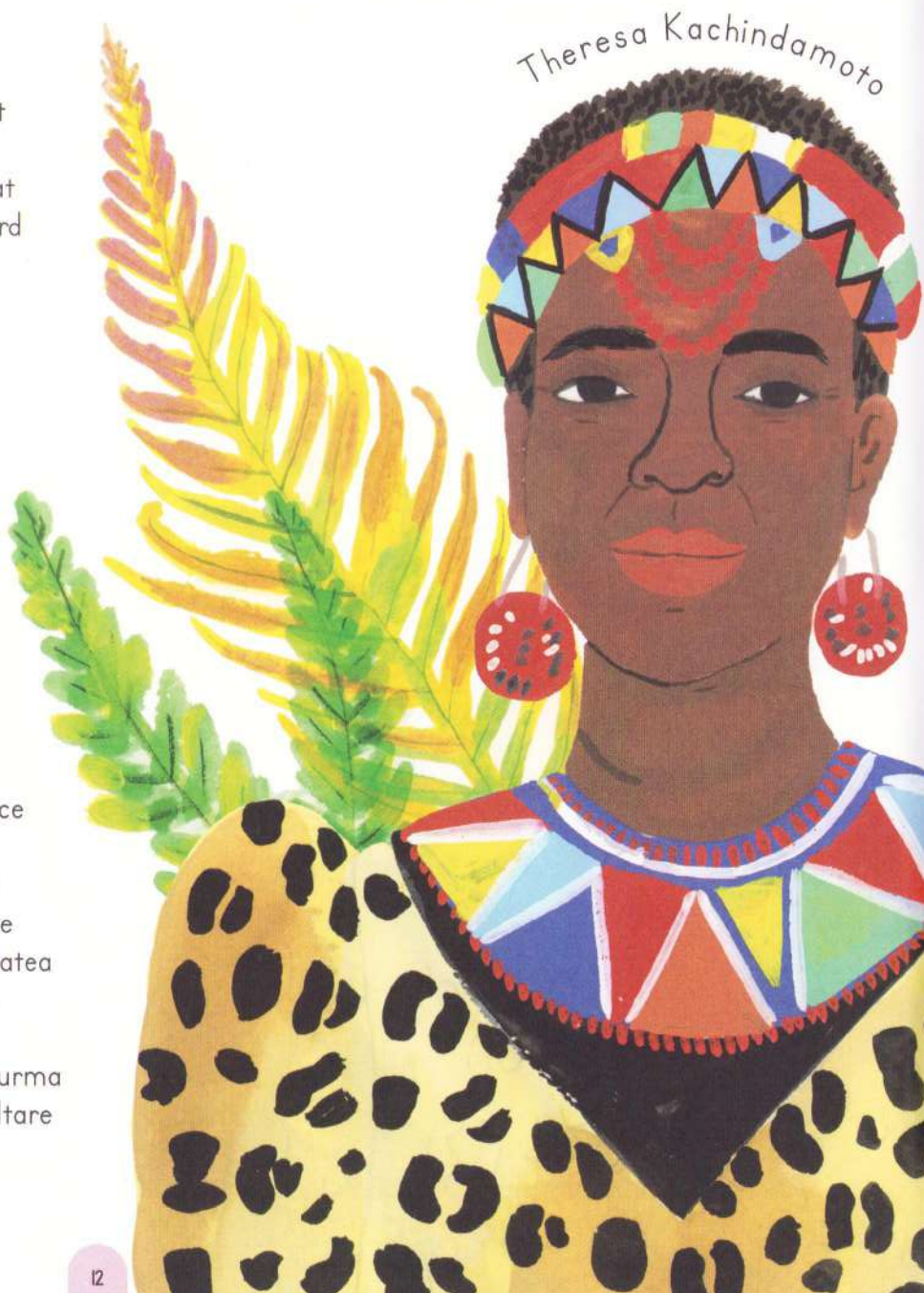
„Line își educă fetele
va avea totul în viitor.“

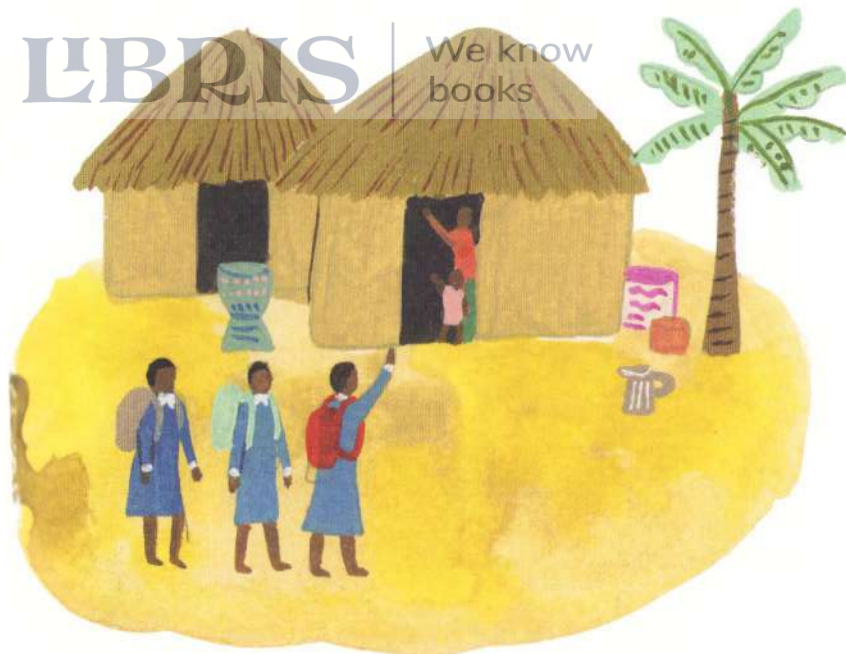
Dar, când șefii locali au chemat-o acasă — pentru că, spuneau ei, „se pricepe la oameni” — ea și-a abandonat slujba pe care o avea de douăzeci și șapte de ani la universitate și s-a întors în satul natal, unde a îmbrăcat haina lungă roșie, colierul și bandana din piele de leopard rezervate funcției de șef suprem al tribului. A devenit, conform tradiției, Inkosi din linia Chidyaonga a dinastiei Maseko sau Gomani — un titlu impresionant pentru o fostă secretară modestă și manierată.

GRIJĂ FAȚĂ DE TINERELE FETE

Când a început să meargă prin casele oamenilor care ajunseseră brusc sub conducerea ei, Theresa a decis să-și folosească autoritatea pentru a schimba lucrurile în bine. Malawi este una dintre cele mai sărace țări din lume, iar sărăcia îi îndeamnă pe părinți să-și mărite fiicele cât mai devreme, ca să scape de o gură de hrănit.

Theresa a fost șocată să vadă fete de numai doisprezece ani devenind deja mame. În Malawi se înregistrează unul din cele mai mari procentaje din lume de căsătorii în care cel puțin un partener e minor. Una din două fete devine soție înainte de a împlini optsprezece ani. Societatea se confruntă cu numeroase probleme, inclusiv violența împotriva fetelor și femeilor, sarcini la vârste timpurii, mortalitate ridicată în rândul mamelor adolescente în urma complicațiilor la naștere cauzate de insuficienta dezvoltare a corpului și o rată scăzută de școlarizare a fetelor.

Dacă punem la socoteală și cultura tăcerii, în care abuzurile tatilor și ale soților sunt acceptate drept parte din viață, viitorul tinerelor fete din Malawi arată destul de întunecat.

Sau așa arăta până când a intervenit Theresa. Hotărâtă să schimbe situația, ea a interzis întâi mai multe practici tradiționale care pun tinerele fete în situații de risc. Când a descoperit că oamenii nu vor să-și schimbe vechile obiceiuri, a invocat legea pentru a-i pune pe cincizeci de șefi locali să semneze un pact prin care anulează căsătoriile deja încheiate ale fetelor minore și interziceau încheierea altora pe viitor, „indiferent că vreți sau nu”. Patru dintre ei s-au împotrivit, așa că Theresa i-a suspendat până când au fost de acord. În ultimii câțiva ani, a anulat în districtul Dedza peste opt sute cincizeci de căsătorii în care erau implicate persoane de vârstă minoră, încât tinerele fete au putut merge mai departe la școală.

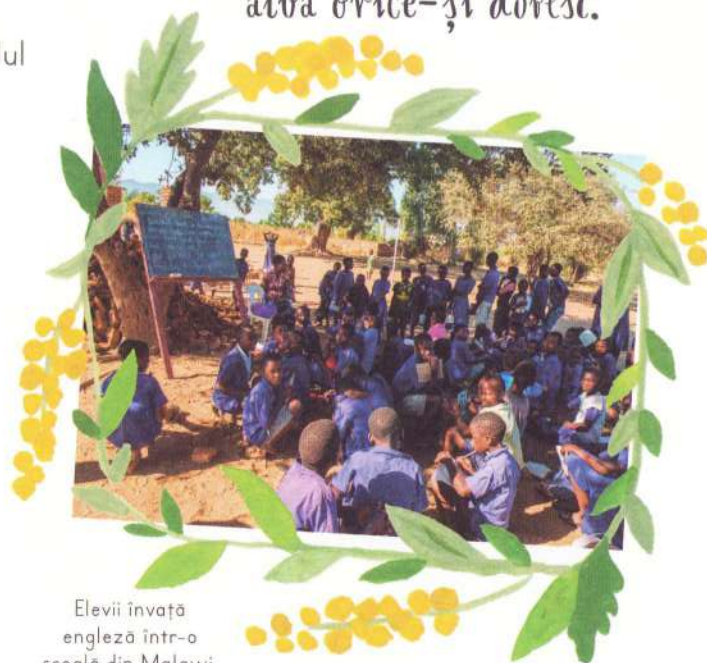
CUM A TRANSFORMAT LUMEA

Theresa își dorește ca toți copiii — și mai ales fetele — să primească o educație. A creat o rețea de părinți care supraveghează îndeaproape ce se întâmplă, ca să împiedice abandonul școlar. Încet-încet, lucrurile încep să se schimbe, dar nu e ușor: Theresa a primit chiar și amenințări cu moartea de la cei care nu vor să renunțe la vechile mentalități. Cu felul ei calm și blând de a fi, ea le-a ignorat, pur și simplu, reamintindu-le ce spune legea. Când statul nu poate plăti școlarizarea vreunui copil, Theresa scoate bani din propriul buzunar.

A invitat în școli femei angajate în sistemul medical, care să le inspire pe tinerele fete arătându-le unde pot ajunge dacă își continuă studiile. Ca urmare, elevii au devenit foarte interesați să învețe engleza, limba oficială în Malawi. În plus, Theresa organizează excursii pentru fete la oraș, ca să le demonstreze că există și alte perspective pentru ele decât viața tradițională de la țară.

În prezent, Theresa face demersuri pentru a crește vârsta minimă legală de căsătorie de la optsprezece la douăzeci și unu de ani, astfel încât fetele să aibă șanse mai mari de a-și continua educația. Acesta, crede ea, e singurul mod de a rupe cercul vicios al sărăciei din Malawi. A hotărât să-și dedice viața creării unui viitor mai bun nu doar pentru fetele și tinerele femei din tribul ei, ci și pentru întreaga țară.

„Dacă sunt educate,
fetele pot să fie și să
aibă orice-și doresc.”

Elevii învață
engleză într-o
școală din Malawi.

„Educă o fată, și vei educa
întreaga regiune. Vei educa lumea.”